

2. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2012 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР. — 2010. — № 50—51. — Ст. 572.
3. Малий І. Й. Відносини розподілу в трансформаційних економічних системах [Текст] : дис... д-ра екон. наук: 08.01.01 / Малий Іван Йосипович; Київський національний економічний ун-т. — К., 2001. — 440 с.
4. Кондрашихін А. Б. Державні засоби формування фінансової бази місцевого самоврядування / Державна політики щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи : збірник матеріалів конференції / за заг. ред. Ю. М. Бардачова, І. П. Лопушинського, О. А. Тертишної, 07 грудня 2012 р., м. Херсон, Херсонський національний технічний університет. — Херсон: Гринь Д. С., 2012. — 210 с. — С. 94—95.
5. Информация об исполнении городского бюджета города Севастополя за 2012 год [Текст] // [Електронний ресурс]. Режим доступу — <http://sevsovet.com.ua/>.
6. Програма соціально-економічного розвитку Севастополя на 2013 рік / Рішення Севастопольської міської ради від 31.01.2012 р. № 286 [Текст] / 2012-02-28 [Електронний ресурс]. Режим доступу — <http://sevsovet.com.ua/>.
7. Севастополь второй год просит у правительства деньги на стабилизацию оползня в районе аэропорта Бельбек [Текст] / 2012-11-28 15:24:06 [Електронний ресурс]. Режим доступу: — <http://www.sevastopol.su/news.php?id=43617>.
8. Искусство кройки и шитья: Тема №1. На сентябрьской сессии депутаты должны будут кардинально «перекроить» бюджет города [Текст] // Слава Севастополя. — 2013. — №167. — 14.09.2013. — С. 1.

Корень Н. В.,

к.е.н., пров. наук. співроб.,
Національна академія державного управління
при Президентіві України

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Основною передумовою існування міжбюджетних відносин є необхідність здійснення перерозподілу бюджетних ресурсів між ланками бюджетної системи для забезпечення єдиних суспільних благ і послуг у регіонах унаслідок відмінностей фінансових потенціалів адміністративно-територіальних одиниць, що не дозволяє

збалансовувати бюджети одного рівня лише шляхом узгодження їх дохідних та видаткових статей [1, с. 290—291]. Реалізація реформи міжбюджетних відносин, яка триває на нинішньому етапі, спрямована на підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень, упорядкування відносин між місцевими та державним бюджетами, підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Важливим кроком у забезпеченні досягнення визначених цілей стало прийняття 8 липня 2010 року Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України», яким затверджено нову редакцію Бюджетного кодексу України, що набрав чинності 01.01.2011 року (положення п. 2 ч. 2 ст. 60 та пп. 3 і 5 ч. 2 ст. 61 набули чинності з 1 січня 2013 року). Урегулювання всього бюджетного процесу нормами одного акту, з урахуванням численних нововведень, спрямоване на вдосконалення механізму бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку. Втім, незважаючи на досягнення ряду позитивних результатів, не всі проблеми міжбюджетних відносин були розв'язані, що зумовлює необхідність подальшого удосконалення механізмів планування, розподілу та використання трансфертних ресурсів. Потреба забезпечення системності трансформаційних змін у бюджетній політиці обумовлює необхідність виявлення ймовірних ризиків та обґрунтування напрямів підвищення ефективності міжбюджетних трансфертів, які є основними важелями забезпечення відповідності між повноваженнями органів місцевого самоврядування та обсягом фінансових ресурсів на їх забезпечення.

Світова практика доводить, що основою сталого соціально-економічного розвитку є ефективне державне управління. Одним із важливих його складових виступає управління процесами розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання державних функцій, зокрема соціальної справедливості. Досягнення останньої потребує перерозподілу бюджетних коштів між регіонами для вирівнювання можливостей громадян отримувати єдині суспільні блага та послуги, що надаються державою. В Україні вже протягом десяти років міжбюджетні трансферти передбачені бюджетами всіх адміністративно-територіальних одиниць, що перетворило їх із засобу надання фінансової допомоги в інструмент забезпечення перерозподільних процесів. Як свідчить практика бюджетного регулювання, збільшення обсягів дотаційних ресурсів призводить до незацікавленості органів місцевого самоврядування в пошуку додаткових джерел доходів бюджетів для фінансування власних і закріплених

повноважень, зниження ефективності використання одержаних коштів і, як наслідок, низької результативності всієї системи міжбюджетних відносин [2, с. 10]. Сучасний стан міжбюджетних відносин характеризують такі фактори:

- високий рівень централізації бюджетних коштів;
- незбалансованість місцевих бюджетів як у цілому, так і в розрізі окремих їх видів;
- відсутність дієвих засобів стимулювання органів місцевого самоврядування до збільшення власної дохідної бази місцевих бюджетів;
- неузгодженість нормативно-правового забезпечення планування, розподілу та контролю за розподілом міжбюджетних трансфертів.

Зростаюча залежність місцевих бюджетів від трансфертних ресурсів, що надаються їм з державного бюджету, суперечить принципам бюджетної децентралізації. У 2002—2010 рр. (період дії попередньої редакції Бюджетного кодексу України) частка офіційних трансфертів в доходах місцевих бюджетів щорічно зростала. У 2002 р. цей показник склав 31,2 %, у 2009 р. — 47,2 %, у 2010 р. — 49,5 %. Аналіз розмежування міжбюджетних трансфертів між рівнями бюджетної системи дає змогу констатувати, що найбільша частка трансфертів, майже 80—85 %, має місце у доходах районних бюджетів. Близько 50 % доходів сільських бюджетів та від 30 % до 40 % доходів обласних, міських, селищних бюджетів, бюджету АР Крим, міст Києва та Севастополя формуються за рахунок міжбюджетних трансфертів. Слід зазначити, що внаслідок делегування великого спектру повноважень органам місцевого самоврядування та викривлення їх структури, частка власних доходів у бюджетах міст не перевищує 20 %, а у сільських бюджетах — 1 % [3, с. 312—313]. Різний ступінь дотаційної залежності обумовлений діючим механізмом розмежування доходів і видатків між бюджетами різних рівнів. За аналізований період відбулася зміна структури міжбюджетних трансфертів, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів. Найбільшу частку в їх структурі складає дотація вирівнювання.

Слід зазначити, що новації з удосконалення системи міжбюджетних трансфертів здебільшого були орієнтовані лише на забезпечення необхідного рівня видатків місцевих бюджетів, при цьому не було забезпечено чіткого розподілу відповідальності між рівнями влади. Питання відповідальності місцевих органів влади, а також обґрунтування механізмів підвищення їх зацікав-

леності у збільшенні дохідної частини бюджетів потребують подальшого вирішення.

Для забезпечення ефективного реформування міжбюджетних відносин та досягнення визначених цілей важливим є врегулювання таких позицій:

- визначення оптимальних пропорцій розподілу загальнодержавних податків і зборів за рівнями бюджетної системи;
- зміцнення матеріальної та фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;
- запровадження цільового спрямування понадпланових сум доходів, що вилучаються до державного бюджету;
- затвердження державних соціальних стандартів;
- визначення критеріїв надання та методики розрахунку додаткової дотації місцевим бюджетам;
- вдосконалення системи бюджетного планування;
- проведення розмежування державного та комунального майна;
- узгодження механізму надання бюджетних трансфертів адміністративно-територіальним одиницям із їх виконанням найважливіших макроекономічних показників соціально-економічного розвитку.

Досягнення соціальної справедливості неможливе без децентралізації бюджетної системи та впровадження дієвих механізмів взаємодії між бюджетами різних рівнів, що є однією із важливих умов стабільного соціально-економічного розвитку. Удосконалення системи міжбюджетних відносин дасть змогу забезпечити ефективність середньострокового бюджетного планування, що закріплене Бюджетним кодексом України, як на регіональному, так і державному рівнях, та виконання державних функцій.

Література

1. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: моногр. / Л. В.Лисяк. — К.: ДННУ АФУ, 2009. — 600 с.
2. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід: наук. моногр. / В. Г. Бодров, О. П.Кириленко, Н. І.Балдич та ін.; за ред. В. Г. Бодрова. — К.: НАДУ, 2006. — 296 с.
3. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: у 3-т. Т.1: Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації / А. І. Даниленко, О. М. Алимов, О. І. Барановський та ін.; за ред. А. І. Даниленка. — К. : Фенікс, 2008. — 468 с.